

Nr 708

Av fru Mogård m. fl., angående elevvården i skolorna.

(Lika lydande med motion nr 634 i Första kammaren)

Utbildningspolitiken bör syfta till att erbjuda varje individ en utbildning som motsvarar hans anlag och intressen. Ekonomiska och geografiska hinder härför har under de senaste årtiondena i stort sett undanröjts. Andra faktorer som kan försvåra en ur individens och samhällets synvinkel tillfredsställande utbildning är ännu icke tillfyllest utforskade. Här är utrymmet för lösa teorier stort, och åtgärdernas art och omfattning synes dess värre präglade av detta.

Utbildningsväsendet omfattar allt fler åldersgrupper och är utomordentligt resurskrävande. Kravet att dessa resurser effektivt utnyttjas skall kompletteras med individens berättigade anspråk att den tid han avsätter för utbildning skall ge ett resultat som positivt påverkar hans framtida utkomst och levnadsförhållanden. För detta krävs ej blott utbildade lärare och en god tillgång på läromedel. Stort avseende måste även fästas vid arbetsförhållandena i övrigt och vid möjligheterna att ta hänsyn till personliga förutsättningar. Ett i förhållande till den reella kapaciteten dåligt studieresultat försämrar de framtida utsikterna; ett studieavbrott i förtid kan ha för individen ödesdigra konsekvenser.

Vid sidan av i huvudsak organisatoriska åtgärder såsom att i största möjliga utsträckning varje årskurs, kurs eller delkurs ges meritvärde, att önskemål om alternativa kursplaner tillgodoses o. d. synes elevvården, däri inbegripet studie- och yrkesorienteringen, vara av avgörande betydelse. Sådan krävs på såväl grundskole- och "mellanskole"stadierna som vid universitet och högskolor samt vid vuxenutbildningen. En rätt dimensionering av de elevvårdande insatserna är vanskelig att göra utan tillgång till objektiva forskningsresultat.

Sådana föreligger i mycket ringa utsträckning. Orsakerna till underprestation, studieavbrott och andra svårigheter är icke kända. Ekonomiska förhållanden synes icke vara avgörande; den omfattande utbyggnaden av studiesociala åtgärder har såvitt känt icke i någon mera betydande grad minskat behovet av elevvårdsinsatser — deras värde ligger på annat plan. Bristande studiebegåvning har av vissa undersökningar att döma inte kunnat anges som entydig förklaring. Man synes nu hålla före att skiftande sociala och kulturella uppväxtmiljöer skulle vara en huvudorsak; verkningarna härav torde dock vara av så olika art att generella åtgärder i form av ändrad klassammansättning e. d. icke kan medföra den eftersträlvade *individuella* hjälpen. Att ange personliga svårigheter, neurotiska störningar etc. som orsak torde för närvarande vara den bästa utgångspunkten för utforskande av bakgrunden till

ett studiemisslyckande; kategoriseringen bör anstå tills tillräckligt underlag härför föreligger. Utvecklingen på grundskolestadiet, där liberalare regler några år tillämpats beträffande anordnande av särskild specialundervisning, synes bekräfta att behovet är i första hand individuellt. Kommunerna har, sedan de fått större frihet att anordna den undervisning behovet påkallar, ökat klinikundervisningen väsentligt. Enligt förhoppning skall denna frihet åter inskränkas, utan att en behovsanalys vidtages!

En ingående undersökning på olika stadier av de fall där studieavbrott skett, bör kunna vara en lämplig förstahandsåtgärd. Det är förvånande att elever får lämna en gymnasial utbildning, avbryta studier vid universitet och högskolor, bevista endast ett fåtal undervisningstimmar i vuxenutbildningen, utan att samhället som satsat ibland avsevärda resurser på dem efterfrågar orsaken och söker undanröja den. Märkligt är att statistiken över den aktuella avbrottsfrekvensen är synnerligen bristfällig. Statistiska centralbyrån har enligt uppgift ett omfattande statistiskt material samlat avseende gymnasial utbildning och universitetsutbildning.

Resurser saknas emellertid för de bearbetningar som erfordras för att bedöma förekomsten av studieavbrott inom gymnasiala utbildningar. Beträffande universiteten väntas material möjligen kunna publiceras inom det närmaste halvåret.

Avbrottsfrekvensen inom gymnasium och fackskola kan på tämligen lösa grunder antas vara omkring 10 %. 1960 års gymnasieutredning redovisade en avbrottsfrekvens på 16,7 %. Beträffande yrkesskolorna föreligger statistik från perioden 15 september 1967—14 september 1968. Avbrottsfrekvensen var här 10,6 %. Enligt en separat för Lunds universitet på 1968 års utbildningsutrednings uppdrag genomförd undersökning, som ännu ej slutbearbetats, kan avbrottsfrekvensen vid de filosofiska fakulteterna uppskattas till omkring 25 %. En tendens till högre avbrottsfrekvens vid storstadsuniversiteten jämfört med Lund och Uppsala har kunnat konstateras i äldre undersökningar. Den kommunala vuxenutbildningen är inte föremål för en sådan central registrering, att avbrottsfrekvensen kan utläsas. En allmän erfarenhet är dock att frekvensen här är mycket hög.

Av skolöverstyrelsens yttrande över motioner till 1969 års riksdag (statsutskottets utl. nr 175) framgår, att problemen kring arbetstrivsel i skolan och elevernas fostran till medinflytande behandlas av en arbetsgrupp för samverkan i skolan (SISK), att en analys av de olika befattningshavarnas funktioner inom elevvården pågår inom skolöverstyrelsen och att överstyrelsen påbörjat en översyn av skolhälsovården. En arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet analyserar studie- och yrkesorienteringens målsättning och organisation. I denna ingår företrädare för bl. a. arbetsmarknadsstyrelsen, skolöverstyrelsen och Svenska kommunförbundet. Skolans ansvar för den elevvårdande verksamheten beaktas således; dock torde det föreliggande betydande svårigheter även för utbildningsdepartementet och skolöverstyrelsen att bedöma i hur hög grad behovet av elevvårdande insatser kan tillfredsställas med nu avsatta resurser härför och huruvida dimensioneringen av insatserna är välgrundad mellan t. ex. skolhälsovård samt skolpsykologisk och skolkurativ verksamhet å ena sidan och studie- och yrkesorientering å den andra, mellan grundskola och andra utbildningsstadier,

mellan skolväsendet och andra organ och myndigheter, särskilt om faktaunderlaget är så otillfredsställande som påpekades beträffande studieavbrotten.

En övergripande utredning är av nöden och därmed en målmedveten analys av behovets storlek och av de övriga problem, som ännu i alltför stor utsträckning är outredda och outforskade. Särskilt bör beaktas den betydelse elevvården kan ha för att förebygga studiemisslyckanden av olika slag på alla stadier av utbildning.

Med stöd av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om en utredning rörande elevvården med syfte att klarlägga behovet av elevvård inom olika utbildningsstadier och de bakomliggande orsakerna till behovet samt att framställa förslag till organisation och dimensionering av de elevvårdande insatserna.

Stockholm den 28 januari 1970

Britt Mogård (m)

Ove Nordstrandh (m)

Ingrid Sundberg (m)

Alf Wennerfors (m)

Nr 709

Av fru **Mogård m. fl.**, *angående inverkan av enheternas storlek på trivseln m. m. i skolorna.*

(Lika lydande med motion nr 632 i Första kammaren)

Britt Mogård (m)

Alf Wennerfors (m)

Ove Nordstrandh (m)